

Zpráva veřejné ochránkyně práv o činnosti za 3. čtvrtletí roku 2019

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

A. Činnost ochránce v číslech	3
B. Veřejná správa	4
B.1 Černá stavba v přírodním parku	4
B.2 Povinnost českých dětí v cizině platit místní poplatek za odpad v ČR	4
B.3 Participační práva dítěte v soudním řízení	4
B.4 Vízum pro manžela	5
B.5 Doklad k cestě dítěte na operaci do České republiky	5
B.6 Nepravdivý znalecký posudek	6
B.7 Odměna pěstouna-prarodiče	6
B.8 Zastavení výplaty podpory v nezaměstnanosti	7
B.9 Zdravotní pojištění dítěte	7
B.10 Pojistné živnostníků na veřejné zdravotní pojištění	7
B.11 Starobní důchod - zápočet studia v cizině	8
B.12 Povinnosti opatrovníka v průběhu ochranného léčení opatrovance	9
B.13 Pokuta za daňové přiznání v nesprávném formátu	9
B.14 Vysokoškolské studium ve věznici	10
B.15 Kompetenční žaloba	10
B.16 Konference, kulaté stoly a školení	10
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	11
C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění	11
C.2 Konference, kulaté stoly a školení	11
D. Ochrana před diskriminací	13
D.1 Převedení zaměstnance k výkonu práce v jiném místě	13
D.2 Doporučení k zastupování oběti diskriminace	13
D.3 Stanovisko k šestému monitorovacímu cyklu Evropské komise proti rasismu a intoleranci	14
D.4 Zásadní pracovní jednání	15
D.5 Osvěta	15
D.6 Konference, kulaté stoly a školení	15
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	16
E.1 Šesté zasedání poradního orgánu	16
E.2 Probíhající výzkumy	16
E.3 Spolupráce se zvláštní zpravodajkou OSN pro práva osob se zdravotním postižením	16
E.4 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením	17
E.5 Konference, kulaté stoly a školení	17

A. Činnost ochránce v číslech

Ve 3. čtvrtletí 2019 jsme obdrželi **1870** podnětů (o 29 méně než loni ve stejném období). Podíl podnětů v působnosti (**71,71 %**) přesahuje průměr roku 2018 (68 %). Nejvíce podnětů se tradičně týká sociálního zabezpečení – zejména důchodů a dávek (348) a staveb (161).

Na nerovné zacházení si lidé stěžovali ve 104 případech, z toho v **67** z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem. V 15 případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům (diskriminace z důvodu státní příslušnosti, segregace ve vzdělávání, ochrana LGBT+ lidí před trestnými činy s předsudečnou pohnutkou, ochrana osob, jež se zastanou oběti diskriminace aj.).

Navštívili jsme **3 zařízení**, sledovali jsme **13 vyhoštění cizinců** a prostudovali **2034 rozhodnutí** o vyhoštění.

Zahájili jsme **2 výzkumy** ke sledování naplňování práv osob se zdravotním postižením.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek:

B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Černá stavba v přírodním parku (sp. zn. [5881/2019/VOP](#))

Stavbu pro rekreaci nelze povolit v nezastavitelném území (podle územního plánu). Pokud stavebník přesto začne stavět, musí stavební úřad pokutovat zahájení stavby bez povolení, zakázat provádění stavby, pokutovat porušení zákazu provádění stavby a zahájit řízení o odstranění stavby.

Výjimečně téměř v „přímém přenosu“ sledujeme postup stavebního úřadu vůči stavebníkovi, který zcela vědomě staví v přírodním parku v rozporu se všemi pravidly a nehodlá respektovat zákazy orgánu ochrany přírody a krajiny ani stavebního úřadu.

B.2 Povinnost českých dětí v cizině platit místní poplatek za odpad v ČR (sp. zn. [7756/2018/VOP](#))

Místní poplatek za komunální odpad musí platit každý, kdo má evidován trvalý pobyt v obci, která tento poplatek zavedla. Pokud nezaplatí, musí obecní úřad poplatek vyměřit platebním výměrem. Pokud to nestihne do tří let od jeho splatnosti, nesmí takový poplatek vést ve své evidenci nedoplatků, žádat jeho úhradu ani použít jiné platby poplatníka k úhradě takového „dluhu“.

Manželům žijícím na Slovensku (Slovenka, Čech) se narodily dvě dcery. Vždy krátce po jejich narození (2013 a 2016) otec požádal o vydání osvědčení o českém státním občanství dcer a o zápis do zvláštní matriky. Na základě těchto žádostí český systém dcerám automaticky zapsal adresu trvalého pobytu podle místa trvalého pobytu otce (v České republice), a to zpětně ode dne narození. V roce 2018 pak obecní úřad rodiče vyzval k úhradě místního poplatku za komunální odpad za obě dcery. Rodiče s poplatkem nesouhlasili. Dcery nikdy v České republice nežily, ale právní úprava nepočítá s možností zpětně zrušit automaticky evidovaný trvalý pobyt.

Obecní úřad uznal, že musí vrátit poplatky za roky 2013 až 2016, protože je včas nevyměřil. Poplatky za roky 2017 a 2018 obecní úřad vyměřil platebním výměrem, čímž rodičům umožnil bránit se (odvoláním, případně později žalobou k soudu).

B.3 Participační práva dítěte v soudním řízení (sp. zn. [4559/2019/VOP](#))

Každé dítě schopné porozumět obsahu řízení, které se ho dotýká, má právo na informace a právo vyjádřit se k věci (tzv. participační práva). Forma i rozsah musejí odpovídat věku dítěte. Odpovědnost za naplnění tohoto práva nese primárně soud, kolizní opatrovník však musí s dítětem, které zastupuje, sám hovořit a informovat je o průběhu řízení, a to i bez výzvy soudu. Nestačí jednat s rodičem.

Soud v řízení o určení výživného ustanovil úřad kolizním opatrovníkem čtrnáctileté dívce. Pracovníci úřadu s dívkou nehovořili, věc jí nevysvětlili a nezeptali se jí na její názor, přestože na úřad s matkou přišla na jednání (čekala na chodbě). Neinformovali ji ani pracovníci dožádaného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kteří ji navštívili doma. Úřad na svou obranu uvedl, že mu soud neuložil přímo hovořit se zastupovanou dívkou a že předpokládal, že jí potřebné informace sdělí matka.

Úřad v průběhu šetření uznal pochybení a přislíbil důrazněji naplňovat participační práva dětí, jež bude jako kolizní opatrovník zastupovat před soudem.

B.4 Vízum pro manžela (sp. zn. [2341/2017/VOP](#))

Zamítnout žádost o vízum manželovi občana EU/ČR s odůvodněním, že manželství bylo uzavřeno účelově, lze jen tehdy, pokud správní orgán jednoznačně prokáže, že výlučným účelem sňatku bylo získání pobytového oprávnění a že manželé neměli a nemají v úmyslu vést společný manželský život. V pochybnostech musí správní orgán rozhodnout ve prospěch manželství.

Stěžovatelka se v roce 2010 seznámila se svým budoucím manželem z Pákistánu. Vzali se na Srí Lance v roce 2014. Od roku 2013 několikrát žádal o vízum do České republiky, ale úřady jeho žádosti zamítaly se závěrem, že je sňatek účelový. Ochránkyně případ šetřila od roku 2016. Zdůrazňovala, že se v průběhu let vztah mezi manželi vyvíjí a prohlubuje (manželé spolu každodenně komunikují a tráví společné dovolené v zahraničí), což oslabuje podezření, že mohlo jít o účelový sňatek. Ministerstvo podle ochránkyně neprokázalo účelovost manželství.

Ministerstvo zahraničních věcí dlouho trvalo na svých závěrech. Na základě další žádosti nakonec manžel stěžovatelky získal krátkodobé vízum v červenci 2019.

B.5 Doklad k cestě dítěte na operaci do České republiky (sp. zn. [3242/2019/VOP](#))

Náhradní cestovní průkaz lze v odůvodněných případech vydat českým občanům nacházejícím se v zahraničí za účelem jednorázové cesty do České republiky.

Češce žijící s rodinou na severovýchodě Afriky se v lednu 2019 narodil syn s vrozenou vadou nohy. Vadu bylo nutné operovat co nejdříve po narození. Stěžovatelka si pro syna přála péči specialistů v České republice. Požádala o vydání českého rodného listu a osvědčení o státním občanství. Dva měsíce se nic nedělo a stav syna se zhoršil. Proto stěžovatelka požádala o náhradní cestovní průkaz. Český konzulát ho však odmítl vydat s odůvodněním, že není určen k řešení těchto případů. Názor nezměnil ani poté, co se stěžovatelky zastalo Ministerstvo zahraničních věcí (uznalo důvodnost její stížnosti).

Tehdy ochránkyně oslovila Ministerstvo zahraničních věcí, jež konzulát obratem instruovalo bezodkladně vydat cestovní průkaz. Podařilo se to koncem července.

B.6 Nepravdivý znalecký posudek (sp. zn. [351/2019/VOP](#))

Stížnost na znalce pro nepravdivě vypracovaný posudek je podnětem k zahájení správního řízení o přestupku, který je třeba vyřídit bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě. Pokud o to podatel požádá, musí ho úřad do 30 dnů vyrozumět o tom, jak s podnětem naložil. Nestihne-li to, musí podatele vyrozumět o probíhajícím šetření a později ho seznámit s výsledkem.

V lednu 2018 obdrželo Ministerstvo spravedlnosti stížnost na znalecký ústav a na znalce pro nepravdivě vypracovaný posudek. Přestože stěžovatele v únoru vyrozumělo, že jej seznámí s výsledkem šetření, nic nesdělilo ani přes urgence (říjen 2018, leden 2019). Zjistili jsme, že poradní sbor ministra v červnu 2018 zpracoval stanovisko a v září ministerstvo zahájilo správní řízení o přestupku se znalcem. Stěžovatele o tom nevyrozumělo.

Ministerstvo v průběhu šetření uznalo průtah způsobený reorganizací příslušných útvarů a přislíbilo zajistit nápravu. Vyžádalo si doplnění stanoviska poradního sboru ke stížnosti na znalecký ústav a v červnu 2019 zahájilo řízení o přestupku se znaleckým ústavem. Stěžovatele vyrozumělo.

B.7 Odměna pěstouna-prarodiče (sp. zn. [6433/2018/VOP](#))

Pečuje-li o dítě prarodič, náleží mu odměna pěstouna pouze v případech hodných zvláštního zřetele. Přihlíží se k jeho sociálním a majetkovým poměrům a poměrům rodiny a ke zdravotnímu stavu dítěte. Úřad práce, který o odměně rozhoduje, si musí vyžádat vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí (obecního úřadu). Všechny úřady musejí svá stanoviska a rozhodnutí řádně a srozumitelně zdůvodnit.

Když stěžovatelka v roce 2013 přijala do pěstounské péče svého desetiletého vnuka, přiznal jí úřad práce odměnu pěstouna. V roce 2016 jí soud svěřil i malou vnučku. Když požádala o zvýšení odměny, přišla i o původní odměnu pěstouna na vnuka. Zjistili jsme, že ačkoliv úřady prověřily celkovou situaci v rodině, svá stanoviska a rozhodnutí dostatečně neobjasnily, proto stěžovatelka nerozuměla tomu, proč nemá na odměnu nárok. Na základě detailních informací od obou úřadů se však potvrdilo, že v době převzetí vnučky již nešlo o případ hodný zvláštního zřetele.

Stěžovatelce jsme nemohli pomoci. Navrhli jsme však ministerstvu, aby metodicky ujasnilo a sjednotilo posuzování případů hodných zvláštního zřetele u pěstounů-prarodičů, protože máme zprávy o nejednotné rozhodovací praxi úřadů. Za úvahu by stála i změna právní úpravy. Pěstouni totiž obecně mají nárok na odměnu. Prarodiče mají ke svým vnučatům vyživovací povinnost, proto se jejich situace posuzuje individuálně, což je však poměrně složité. Možná by mohli odměnu rovněž dostávat „automaticky“, ale nižší.

B.8 Zastavení výplaty podpory v nezaměstnanosti (sp. zn. [2986/2017/VOP](#))¹

 Rozhodnutí o vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání má zpětné účinky ke dni nesplnění povinnosti, které vedlo k vyřazení. Výplatu podpory v nezaměstnanosti přesto nelze zastavit před právní mocí rozhodnutí o vyřazení. Také o zastavení výplaty podpory musí úřad práce vydat rozhodnutí, nesmí jen neformálně přestat podporu vyplácet.

Stěžovatel se nedostavil na kontaktní schůzku na úřad práce. Úřad zahájil řízení o vyřazení z evidence a okamžitě mu přestal vyplácet podporu v nezaměstnanosti. Výsledek řízení o vyřazení z evidence však nelze předjímat, nemusí nutně skončit vyřazením. Právo na podporu v nezaměstnanosti tak může zaniknout až na základě výsledku pravomocně skončeného správního řízení o vyřazení z evidence.

Ministerstvo práce a sociálních věcí podpořilo názor ochránkyně. Slíbilo zkontrolovat postupy Úřadu práce ČR při zprostředkování zaměstnání a výplatě podpory v nezaměstnanosti a zaměřit se na proškolení pracovníků.

B.9 Zdravotní pojištění dítěte (sp. zn. [4347/2019/VOP](#))²

 Pokud se v České republice narodí dítě rodičům ze zemí mimo Evropskou unii, kteří zde mají povolen dlouhodobý pobyt, a rodiče do 60 dnů za dítě požádají o povolení k trvalému pobytu z důvodů hodných zvláštního zřetele, má dítě po dobu řízení o žádosti (bez ohledu na výsledek) trvalý pobyt podle zákona o pobytu cizinců, a to od narození. Po tuto dobu je dítě účastno veřejného zdravotního pojištění.

Dítě se předčasně narodilo matce – cizince z postsovětského státu s povoleným dlouhodobým pobytem. Sama se narodila v České republice, žila zde a pracovala. Byla proto sama účastna veřejného zdravotního pojištění, dítě však nikoliv, muselo by být pojištěno u komerční pojišťovny. Ta však odmítla pojistit předčasně narozené dítě. Matka proto za syna požádala o trvalý pobyt z důvodů hodných zvláštního zřetele a také o registraci k účasti na veřejném zdravotním pojištění. Pojišťovna však dítě odmítla zaregistrovat, protože jeho matka neměla povolen trvalý pobyt, ale pouze dlouhodobý.

Zdravotní pojišťovnu jsme upozornili na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2016, sp. zn. [33 Cdo 2039/2015](#), podle kterého nezáleží na druhu pobytového oprávnění rodiče. Zdravotní pojišťovna pak dítě ihned pojistila (zaregistrovala) od okamžiku narození.

B.10 Pojistné živnostníků na veřejné zdravotní pojištění (sp. zn. [2222/2019/VOP](#))

 Živnostníci platí zálohu na pojistné na veřejné zdravotní pojištění 13,5 % z rozdílu mezi svými příjmy a výdaji, nejméně však z minimální mzdy (i když nemají žádný příjem). Měsíční zálohu na pojistné neplatí, pokud byli celý měsíc v pracovní neschopnosti. Pokud je však plátcem pojistného za živnostníka celý měsíc stát (např. když čerpá peněžitou pomoc v mateřství), platí živnostník zálohu z rozdílu mezi skutečnými

1 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko, vyrozumění nadřízenému úřadu, tisková zpráva.](#)

2 [Zpráva o šetření, tisková zpráva.](#)

příjmy a výdaji (nepoužije se minimální vyměřovací základ – minimální mzda). Pravidlo „celý měsíc“ (slovy zákona „pokud tyto skutečnosti trvají po celé rozhodné období“) nelze vyložit tak, že živnostník musí zaplatit zálohu z minimální mzdy, přestože neměl žádný příjem, a to jen proto, že v průběhu měsíce splňoval podmínku, podle které by fakticky zálohu neplatil, nikoliv z jednoho, ale postupně ze dvou různých důvodů.

Zdravotní pojišťovna po živnostnici (kadeřnici) vyžadovala minimální výši zálohy na pojistné ve výši 2 024 Kč za listopad 2018, kdy nepracovala (neměla žádný příjem), protože byla půlku měsíce z důvodu těhotenství na nemocenské a pak nastoupila na mateřskou dovolenou. Trvala totiž na tom, že pracovní neschopnost netrvala celý měsíc (kdyby trvala, neplatila by zálohu) a že „státním pojištěncem“ z důvodu mateřské byla také jen část měsíce (kdyby byla na mateřské celý měsíc a neměla příjem, záloha by činila 0 Kč).

Pojišťovna po zahájení šetření dodatečně zpracovala oznámení stěžovatelky „o ukončení a neprovozování podnikatelské činnosti k 30. červenci 2018“. Upravila pak údaje v registru pojištěnců a vrátila stěžovatelce zálohu i s penále, protože ji v listopadu 2018 dále vedla jako osobu bez zdanitelných příjmů, za niž pojistné platil stát.

B.11 Starobní důchod - zápočet studia v cizině (sp. zn. [2282/2019/VOP](#))

Při posuzování nároku na důchod se českým státním občanům jako náhradní doba pojištění uzná doba studia v cizině před 1. květnem 1990, a to prvních šest let studia po dosažení věku 18 let. Podmínka občanství se nevztahuje pouze k době studia, rozhodující je občanství ke dni podání žádosti o důchod.

Česká správa sociálního zabezpečení dlouho odmítala započítat dobu studia v zahraničí, pokud již při studiu nebyl žadatel o důchod českým občanem. Tvrdila, že se doby studia před 1. květnem 1990 hodnotily podle tehdejších předpisů, proto studující museli mít československé státní občanství. Nejvyšší správní soud však tento výklad odmítl: *„Jestliže totiž státní občané České republiky získali studiem v jejich původní domovské zemi potřebnou kvalifikaci, tuto následně využili pro dosažení výdělků na území České republiky, z nichž byly odváděny platby do českého systému důchodového zabezpečení, a nakonec získali potřebnou dobu zaměstnání pro vznik nároku na starobní důchod pouze za použití českých právních předpisů, tak zde neexistoval žádný důvod pro neuznání doby jejich studia v cizině.“³*

Česká správa sociálního zabezpečení uznala neudržitelnost dosavadního výkladu ve světle judikatury⁴ a po konzultaci s Ministerstvem práce a sociálních věcí opustila dosavadní výklad a dobu studia v cizině již všem žadatelům započte.

3 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 3. 2012, č. j. 4 Ads 145/2011-59, dostupný na www.nssoud.cz.

4 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 3. 2012, č. j. 4 Ads 145/2011-59; rozsudek ze dne 17. 4. 2014, č. j. 4 Ads 113/2013-45; rozsudek ze dne 10. 6. 2015, č. j. 2 Ads 20/2015-142; všechny dostupné na www.nssoud.cz.

B.12 Povinnosti opatrovníka v průběhu ochranného léčení opatrovance (sp. zn. [3308/2017/VOP](#))⁵

 Opatrovník musí zjišťovat přání opatrovance a postupovat podle nich a také mu vysvětlovat jednání, jež za něj činí, i když trpí duševní poruchou. Ve vztazích s poskytovatelem zdravotních služeb opatrovance zastupuje, případně poskytovateli tlumočí přání opatrovance. Opatrovník nemusí mít zdravotnické vzdělání, aby však mohl chránit práva opatrovance, musí vědět, jakou léčbu podstupuje a jaká pravidla musí při léčbě dodržovat a musí zjistit přání opatrovance a jeho pohled na stanovenou léčbu. Opatrovník nemůže rezignovat na své povinnosti jen proto, že je opatrovaný v péči lékařů.

Stěžovatelka podstupuje ochranné léčení v psychiatrické nemocnici. Nebyla spokojena s postupem svého veřejného opatrovníka (města). Šetřením jsme zjistili, že v některých případech opatrovník nejednal v souladu s přáním stěžovatelky, případně její názor ani nezjišťoval, případně ji nevyrozuměl o právním jednání, které za ni činil, dostatečně nechránil její práva a zájmy v soudních řízeních, nedbal o její zdravotní stav a neudržoval s ní pravidelný kontakt v potřebném rozsahu a vhodné podobě.

Některé z výhrad opatrovník neuznal, po vydání závěrečného stanoviska však přislíbil usilovat o řádný výkon veřejného opatrovnictví.

B.13 Pokuta za daňové přiznání v nesprávném formátu (sp. zn. [6827/2018/VOP](#))⁶

 Od května 2016 musí být daňové přiznání k DPH podáno ve formátu XML. Do té doby formát přiznání neurčovaly právní předpisy. Na konci roku 2014 však přípustnost formátu PDF ve věci konkrétního žalobce uznal krajský soud. Pokud správce daně jednal tak, že mohl jiný poplatník legitimně očekávat, že se tímto rozhodnutím bude řídit, nemohl mu následně uložit pokutu za nepodání daňového přiznání.

V letech 2013 a 2014 podávala stěžovatelka daňová přiznání k DPH ve formátu PDF. Zákon ani vyhláška tehdy neurčovaly formát přiznání, správce daně přesto trval na formátu XML. Stěžovatelka věděla, že se již soud zabývá přípustností formátu PDF na základě žaloby jiného poplatníka. Když ji správce daně vyzval k odstranění vad podání, požádala o prodloužení lhůty a uspěla. V prosinci 2014 soud uznal přípustnost formátu PDF, proto tvrzenou vadu neodstranila a nereagovala ani na další výzvu správce daně v roce 2016. V roce 2017 pak dostala pokutu za nepodaná přiznání k DPH. Výše vyměřené daně i pokut přitom vycházela z těchto přiznání.

V průběhu šetření správce daně uznal, že až do roku 2016 nemohl považovat za neúčinná (nepodaná) přiznání ve formátu PDF a vyměřené pokuty zrušil.

5 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

6 [Zpráva o šetření, tisková zpráva.](#)

B.14 Vysokoškolské studium ve věznici (sp. zn. [6731/2018/VOP](#))⁷

 Pro společnost je užitečnější, když vězeň svůj trest zasvětil smysluplné činnosti, namísto omezeného pozorování světa skrze mříže vězeňské cely. Evropská vězeňská pravidla ukládají věznicím zajistit odsouzeným přístup k co nejširší nabídce vzdělávacích programů. Věznice by tak měla odsouzenému vyjít vstříc a umožnit mu studovat podle jeho volby, pokud tomu nebrání vážné důvody.

Vězněný stěžovatel usiloval o dálkové studium informatiky na vysoké škole. Jeho rodina, pracovníci věznice i zástupci vysoké školy jednali o technickém zajištění studia. Stěžovatel totiž z bezpečnostních důvodů nemá přístup k počítači s připojením k internetu. Tehdy vysoká škola stěžovateli nemohla nabídnout studium ve zvoleném programu, umožnila mu však absolvovat off-line pilotní kurz *Teorie jazyků a automatů* (studijní materiály a úkoly na CD).

Věznice po zprávě o šetření vyšla stěžovateli vstříc a ve spolupráci s vysokou školou zajistila podmínky ke studiu off-line kurzu. Možnosti dalšího studia stěžovatele závisí též na požadavcích univerzity.

B.15 Kompetenční žaloba (sp. zn. [38/2019/SZD](#), Pl. ÚS [19/19](#))

 Veřejný ochránce práv je oprávněn a povinen posoudit jednání a rozhodnutí správních úřadů včetně Ministerstva vnitra. Tuto povinnost nemůže splnit bez možnosti seznámit se s podklady pro vydání rozhodnutí. Ochránce při šetření nehodnotí podkladové stanovisko, ale pouze to, zda stanovisko existuje a jak s ohledem na jeho konkrétní obsah úřad rozhodl.

Ve zprávě o činnosti za 1. čtvrtletí 2019 ([příloha](#)) ochránkyně Poslaneckou sněmovnu vyrozuměla o tom, že jí Ministerstvo vnitra brání v šetření tím, že jí v rozporu se zákonem odmítá předložit vyžádané písemnosti (sp. zn. [3/2019/SZD](#)). Kompetenční konflikt přísluší posoudit Ústavnímu soudu, proto ochránkyně podala návrh.

B.16 Konference, kulaté stoly a školení

Aktuální otázky uprchlického a cizineckého práva (každoročně pořádaný [vědecký seminář](#), k dispozici videozáznam)

Stavební závady a možnosti jejich řešení ([odborný seminář](#) zejména pro pracovníky a pracovnice prvoinstančních stavebních úřadů konaný ve spolupráci s Krajským úřadem Kraje Vysočina)

Případové studie ve věcech veřejně přístupných účelových komunikací z praxe krajských úřadů ([kulatý stůl](#))

Nové letáky [Pojistné na veřejné zdravotní pojištění](#), [Ombudsman a znalci](#); všechny letáky najdete na www.ochrance.cz v sekci *Životní situace*

⁷ [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Od roku 2006 je ochránce národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením a jejich zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění

Navštívili jsme **3 zařízení** a provedli **13 sledování** správního i trestního vyhoštění cizinců, pozemní i leteckou cestou.

Pokračujeme v sérii návštěv, při kterých se soustředíme na zacházení s obviněnými při **výkonu vazby**. Tentokrát jsme navštívili Vazební věznici České Budějovice. V **léčebně pro dlouhodobě nemocné** při Nemocnici Vimperk jsme zjišťovali míru naplňování standardů zacházení obsažených v souhrnné zprávě z návštěv léčeben dlouhodobě nemocných 2017 (sp. zn. [3/2015/NZ](#)). Zjistili jsme, že Spolek pro seniory Mír Práche provozuje ubytovací zařízení, v němž **bez patřičného oprávnění poskytuje péči seniorům, ale i dalším lidem závislým na péči**. Na celkovou situaci jsme upozornili již souhrnnou zprávou v roce 2015 (sp. zn. [28/2014/NZ](#)).

Aktuálně jsme zveřejnili zprávu z návštěvy **Dětského domova Znojmo** (sp. zn. [12/2019/NZ](#)) a **Dětského domova Radost** (sp. zn. [43/2019/NZ](#)).

Zahájíme **novou sérii návštěv** zaměřenou na zařízení sociálních služeb – domovy se zvláštním režimem poskytující péči **osobám se sníženou soběstačností z důvodu chronického duševního onemocnění nebo závislosti na návykových látkách**. V rámci přípravy jsme navštívili dvě zařízení tohoto typu a podstoupili jsme školení se zahraničním expertem.

C.2 Konference, kulaté stoly a školení

Manažery kvality v psychiatrických nemocnicích jsme seznamovali s **tematikou lidských práv v psychiatrii**. Školení vycházela ze zkušeností ze systematických návštěv a zaměřili jsme se na to, jak mohou psychiatrické nemocnice předcházet špatnému zacházení a posílit ochranu práv pacientů i zaměstnanců. Vycházeli jsme také ze [zprávy CPT pro Českou republiku z roku 2019⁸](#) a ze [souhrnné zprávy k používání omezovacích prostředků v psychiatrii](#) (výzkum a analýzy realizované v rámci Reformy psychiatrie).

8 K psychiatrii vizte bod 90 a následující.

Policistům ze Slovenska jsme na Policejní akademii v Bratislavě předávali **zkušenosti z dohledu nad výkonem správního a trestního vyhoštění**. Vyzdvihli jsme zejména důležitost přípravy na vyhoštění, standardů zacházení při realizaci vyhoštění a poutání během eskorty.

Poznatky z návštěv **domovů pro osoby se zdravotním postižením** jsme prezentovali na [konferenci Zdravotní postižení v kontextu sociální práce](#) pořádané Cyrilometodějskou teologickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci.

V Českém rozhlase Plus v pořadu [Ranní Plus](#) jsme komentovali aktuální dění v oblasti sociálních služeb, a to nevěli vlády urychleně přijmout právní úpravu postihující **špatné zacházení v sociálních službách**. Na téže stanici v pořadu [Odpolední Plus](#) jsme se věnovali **přeplněnosti věznic**. V pořadu [Pro a proti](#) jsme se podělili o poznatky z návštěv **zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc**. V Českém rozhlase Brno jsme se v pořadu [Apetýt](#) věnovali otázkám **psychiatrie**, její reformy a právům pacientů. Na téže stanici v pořadu [Host Dne na Moravě](#) jsme sdíleli zkušenosti v oblasti **péče o seniory** v registrovaných i neregistrovaných zařízeních.

D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního tělesa pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům-občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 Převedení zaměstnance k výkonu práce v jiném místě (sp. zn. [7571/2017/VOP](#))

Odmítne-li zaměstnavatel zaměstnance přijmout nebo ho převést na jiné místo výkonu práce z důvodu věku nebo zdravotního stavu, diskriminuje ho. Současně diskriminuje nepřímo, pokud nepřijme přiměřené opatření ve prospěch osoby se zdravotním postižením podle antidiskriminačního zákona, a zaměstnanec tak přijde o práci. Povinnost přijmout přiměřené opatření tíží zaměstnavatele jako celek (všechny organizační jednotky) a uplatní se i tam, kde zaměstnanec nežádá o převedení či přeložení na základě doporučení poskytovatele pracovnělékařských služeb podle zákoníku práce.

Stěžovatel pracoval ve věznici, do níž každý týden dojížděl více než 300 km ze svého bydliště. Protože mu již jeho zdravotní stav neumožňoval pokračovat v dojíždění, požádal o převedení do věznice blíže svému bydlišti. Ředitel věznice, kam měl být převezen, k tomu však nedal souhlas, přestože věznice na danou pozici průběžně sháněla nové zaměstnance. Okolnosti nasvědčovaly tomu, že věznice o převedení stěžovatele ztratila zájem poté, co zjistila jeho věk (60 let) a zdravotní stav (dlouhodobé problémy se zády). Protože zaměstnavatel stěžovateli neumožnil změnit místo výkonu práce, musel stěžovatel ukončit pracovní poměr dohodou.

Stěžovatel si přál podat antidiskriminační žalobu, případ jsme proto po vydání zprávy o zjištění diskriminace předali *Pro bono alianci*. Advokát, který se případu ujal, podal žalobu poté, co zaměstnavatel odmítl nároky uplatněné v předžalobní výzvě (náhrada škody za ztrátu výdělků a náhrada nemajetkové újmy).

D.2 Doporučení k zastupování oběti diskriminace (sp. zn. [40/2019/DIS](#))⁹

1. Snažte se diskriminační spory řešit smírně.
2. Při přípravě argumentace využívejte více zdrojů.
3. Uplatňujte nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

⁹ [Doporučení, tisková zpráva.](#)

4. Při dokazování využívejte audio a video nahrávky.
5. Upozorňujte na sdílení důkazního břemene.
6. Při soudním řízení myslete na soudce.
7. Podle potřeby spolupracujte s dalšími subjekty.
8. S klientem komunikujte efektivně a citlivě.
9. Buďte předem připraveni na komunikaci s médii.
10. Počítejte s vyšší náročností diskriminačních sporů.
11. Vzdělávejte se v antidiskriminačním právu.
12. Sledujte činnost veřejného ochránce práv.
13. Myslete strategicky.

Ochránce již 10 let plní úkol přispívat k prosazování práva na rovné zacházení a podle zákona poskytovat metodickou pomoc obětem diskriminace při podávání návrhů na zahájení řízení z důvodů diskriminace. Sám však nemůže oběti diskriminace před soudem zastupovat. Role advokátů je proto nezastupitelná a nanejvýš potřebná. V doporučení proto shrnujeme dosavadní spolupráci ochránce s advokáty a advokátkami a následně představujeme výsledky kvalitativního výzkumu provedeného s vybranými advokáty a advokátkami zběhlými v zastupování obětí diskriminace. Doporučení obsahuje i seznam užitečných zdrojů z oblasti antidiskriminačního práva.

D.3 Stanovisko k šestému monitorovacímu cyklu Evropské komise proti rasismu a intoleranci (sp. zn. [52/2019/DIS](#))

Evropská komise proti rasismu a intoleranci (ECRI) požádala ochránkyni o vyjádření k jednotlivým oblastem, jimiž se bude zabývat při šestém monitorovacím cyklu, jako je rovné zacházení a přístup k právům včetně role národního tělesa pro rovné zacházení, nenávistné komentáře a násilí z nenávisti a integrace a inkluze. Odpověděli jsme na položené otázky k roli českého národního tělesa pro rovné zacházení a uvedli své poznatky a zkušenosti.

V oblasti inkluzivního vzdělávání jsme poukázali na změnu právní úpravy (inkluzivní vyhláška a zavedení povinného předškolního vzdělávání), současně jsme však upozornili, že se stále nedaří zapojit všechny děti do povinného předškolního vzdělávání a odkázali na doporučení ochránkyně k povinnému předškolnímu vzdělávání (sp. zn. [75/2018/DIS](#)).

Vyrozuměli jsme ECRI o provedeném výzkumu k rovnosti LGBT+ lidí a navržených doporučeních (sp. zn. [4/2019/DIS](#)).

Upozornili jsme také na některé problematické aspekty postavení cizinců – například omezený přístup k systému veřejného zdravotního pojištění či vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem.

Vyjádřili jsme se i k otázkám nenávistných projevů a násilí z nenávisti a postavení Romů v České republice.

D.4 Zásadní pracovní jednání

Ministerstvo vnitra: **segregace v bydlení a vzdělávání**, výsledky dohledové činnosti

Česká obchodní inspekce: jednání o možnostech postihu dopravců, kteří omezují **vstup psů (asistenčních a signálních) do prostředků hromadné dopravy**, plánované metodické usměrnění regionálních inspektorátů

Úřad vlády ČR: příprava pilotních diskusních setkání k otázce **prevence a řešení sexuálního obtěžování ve služebních úřadech**

Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský a Zlínský kraj: **kontrola rovného zacházení na pracovišti**, implementace závěrečného stanoviska ochránkyně v praxi (sp. zn. [5112/2014/VOP](#))

D.5 Osvěta

O diskriminaci jsme diskutovali na [Letní filmové škole v Uherském Hradišti](#). Přítomnému publiku také promítli [vítězný dokumentární film](#) Emy Ostřížkové a Karolíny Žákové ze středoškolské soutěže Equal.doc.

Přednášeli jsme o **rovnosti v odměňování mezi ženami a muži** na semináři Evropské akademie práva v Praze.

Lektorovali jsme vzdělávací blok na [Škole lidských práv](#) v Náměšti nad Oslavou.

O věkové diskriminaci jsme informovali členky a členy Výboru pro základní práva a předcházení diskriminace při Radě vlády pro lidská práva.

Na [Hradeckých dnech sociální práce](#) jsme představili konkrétní poznatky plynoucí z řešení případů **sociálního vyloučení v bydlení**.

O situacích, v nichž se zaměstnavatelé nejčastěji dopouštějí diskriminace, jsme informovali firmy spolupracující s platformou Byznys pro společnost přímo v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

D.6 Konference, kulaté stoly a školení

Diskriminace v přístupu k zaměstnání (odborný seminář): řešení případových studií s inspektorkami a inspektory oblastních inspektorátů práce, témata: odmítnutí uchazeče/uchazečky o zaměstnání z důvodu majetku, pohlaví, věku, etnického původu

Zastupování obětí diskriminace ([odborný seminář](#)): klíčová antidiskriminační judikatura 2009–2019, práce se statistickými údaji v soudním rozhodování, praktické zkušenosti advokátek a advokátů, představení doporučení ochránkyně k zastupování obětí diskriminace (sp. zn. [40/2019/DIS](#)).

E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

E.1 Šesté zasedání poradního orgánu

Poradní orgán se při zářijovém zasedání zaměřil na rozsáhlé téma práce a zaměstnávání. Členky a členové poradního orgánu se seznámili s průběžnými výsledky probíhajícího výzkumu zaměřeného na fungování odborných pracovních skupin zapojených do rozhodování o pracovní rehabilitaci uchazečů o zaměstnání. Rovněž obdrželi průběžné informace o výzkumu, jímž mapujeme zaměstnávání lidí s postižením ve veřejném sektoru. V rámci dotazníkového šetření jsme oslovili všechny organizační složky státu, s vybranými respondenty následně provedeme také hlubší rozhovory. Následně se členky a členové poradního orgánu podělili o zkušenosti z praxe a navrhli priority pro další činnost ochránky v oblasti vzdělávání (čl. 24 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením).

E.2 Probíhající výzkumy

(1) Práva lidí žijících v domovech pro osoby se zdravotním postižením

Počátkem září jsme zahájili výzkum, jímž chceme zmapovat některé aspekty poskytování služby domov pro osoby se zdravotním postižením. Výzkum navazuje na poznatky z letošních návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením. O vyplnění dotazníku jsme požádali všechny domovy pro osoby se zdravotním postižením v České republice. Soustředíme se například na poskytování služby dětským klientům, podmínky a možnosti zaměstnávání klientů nebo dostupnost zdravotní péče pro lidi žijící v ústavní službě. Výsledky výzkumu by měly být známy koncem roku 2019.

(2) Výzkum k poskytování pracovní rehabilitace a odborným pracovním skupinám

Shromáždili jsme dotazníkové odpovědi jednotlivých kontaktních pracovišť Úřadu práce České republiky k fungování odborných pracovních skupin podílejících se na rozhodování o formě pracovní rehabilitace uchazečů o zaměstnání. Zpracováváme výzkumnou zprávu, v níž shrneme nejen výsledky šetření, ale také doporučení ke zlepšení praxe a posílení efektivity pracovních skupin.

E.3 Spolupráce se zvláštní zpravodajkou OSN pro práva osob se zdravotním postižením

Zvláštní zpravodajka OSN pro práva osob se zdravotním postižením Catalina Devandas Aguilar připravuje studii *Bioetika a zdravotní postižení*. Na žádost jsme jí poskytli informace o situaci v České republice, mimo jiné o právní úpravě, dostupnosti a praxi v oblasti prenatalní diagnostiky, interrupcí z důvodu postižení a experimentální léčby lidí s postižením.

E.4 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením

V srpnu 2019 jsme vydali druhý [informační bulletin](#) pro spolupracující organizace. Obsahuje nejen novinky z činnosti odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením a aktuality z oblasti práv lidí s postižením, organizace jsme vyzvali ke spolupráci na probíhajících a plánovaných aktivitách ochránkyně. Další setkání spolupracujících organizací se uskutečnilo 29. listopadu 2019.

E.5 Konference, kulaté stoly a školení

V červenci jsme se zúčastnili diskusního semináře pro rodiče, zaměřeného na ochranu práv jejich dospělých dětí s psychosociálním postižením. Rodiče zajímala především problematika omezování svéprávnosti a jiné možnosti podpory při rozhodování i vztah těchto opatření k případné léčbě v psychiatrické nemocnici. Také se ptali na možnosti podpory svých dětí při nedobrovolné hospitalizaci, o institut důvěrníka a roli opatrovníka pro detenční řízení.

Cyrlometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci pořádala 26. září 2019 [konferenci Zdravotní postižení v kontextu sociální práce](#). Společně s kolegy z odboru dohledu nad omezováním osobní svobody jsme prezentovali poznatky z návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením.

V září proběhlo třetí **setkání k problematice lidí s psychosociálním postižením** s tématem sledování práv lidí v psychiatrických nemocnicích. Na setkání jsme představili průběh systematických návštěv a nejdůležitější zjištění v oblasti psychiatrické péče. Diskutovalo se i o ostatních monitorovacích mechanismech v České republice. Účastníci sdíleli své zkušenosti a návrhy, jak případně sledování zefektivnit.

Prostřednictvím [sociálních sítí](#) jsme se zapojili do osvětové kampaně ke spinální svalové atrofii. Informovali jsme nejen o tomto onemocnění, ale především o lidech, kteří i přes důsledky tohoto postižení bojují za práva lidí s postižením.

U příležitosti **Mezinárodního dne znakového jazyka** jsme [zveřejnili překlad Úmluvy](#) o právech osob se zdravotním postižením do českého znakového jazyka.¹⁰

Brno 21. října 2019

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

¹⁰ Dostupná na www.ochrance.cz v sekci Monitorování práv lidí se zdravotním postižením.